

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.04.2002, sp. zn. 4 Tz 23/2002, ECLI:CZ:NS:2002:4.TZ.23.2002.1

Číslo: 19/2003

Právní věta:

Jestliže trestným činem byla způsobena majetková škoda právnické osobě, výrok, jímž soud ve svém rozsudku ukládá obviněnému povinnost takovou škodu nahradit, musí být formulován ve prospěch této právnické osoby, a nikoli ve prospěch statutárního orgánu, který je oprávněn jménem právnické osoby jednat.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.04.2002

Spisová značka: 4 Tz 23/2002

Číslo rozhodnutí: 19

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Adhezní řízení

Předpisy: § 228 odst. 1 tr. ř.
§ 228 odst. 2 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného Z. V. vyslovil porušení zákona ve prospěch i neprospěch obviněného Z. V., zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2001 sp. zn. 13 To 372/2001 v trestní věci vedené u Okresního soudu v Nymburce pod sp. zn. 2 T 500/2000 a poškozenou společnost O. odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Nymburce ze dne 1. 3. 2001 sp. zn. 2 T 500/2000 byl obviněný Z. V. uznán vinným trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání deseti měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem. Obviněný byl rovněž podle § 228 odst. 1 tr. ř. zavázán uhradit poškozené H. O. škodu ve výši 6100 Kč.

Proti tomuto rozsudku podal obviněný Z. V. prostřednictvím svého obhájce odvolání, kterým zpochybňoval skutkové i právní závěry učiněné soudem prvního stupně.

Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2001 sp. zn. 13 To 372/2001 byl z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. d), e) tr. ř. napadený rozsudek v celém rozsahu zrušen a podle § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud sám ve věci znovu rozhodl tak, že uznal obviněného Z. V. vinným zcela stejným skutkem, jak byl popsán ve výrokové části rozsudku soudu prvního stupně, který však kvalifikoval jako trestný čin neoprávněného užívání cizí věci podle § 249 odst. 1 tr. zák.

Obviněnému pak uložil trest obecně prospěšných prací v rozsahu 400 hodin a shodně jako soud prvního stupně rozhodl o uplatněném nároku poškozené H. O. na náhradu škody v její neuhrazené výši 6100 Kč.

Výše označený rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 13 To 372/2001 napadl ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížností pro porušení zákona, a to ve prospěch obviněného. Vytkl v ní porušení zákona v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 259 odst. 3 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 ve vztahu k ustanovení § 249 odst. 1 tr. zák., jakož i v ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001. V této souvislosti poukázal na to, že obviněný Z. V. se uvedeného jednání dopustil na naléhání J. L. i v důsledku přesvědčování kolegy M. Š., který se za uhrazení částky zákazníkem zaručil. K zaplacení ale nedošlo, takže obviněnému v rámci konečného vyúčtování vznikl schodek a provozovateli herního automatu vznikla v tomto rozsahu škoda.

Podle stěžovatele proto odvolací soud nepochybil, pokud rozsudek okresního soudu v celém rozsahu zrušil a pokud dospěl k závěru, že jednáním obviněného nemohl být trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. naplněn. Obviněnému nebyla žádná konkrétní věc, kterou by si přisvojil, svěřena. Odvolací soud, byť na základě správných skutkových zjištění soudu prvního stupně, ale jednání obviněného posoudil rovněž věcně nesprávně. Obviněný se žádné cizí věci nezmocnil a při úvaze, že mu výherní automat byl svěřen, pak on sám jej neužíval. Škoda také nebyla způsobena samotným užíváním věci, ale tím, že její užívání obviněný umožnil, aniž by za to předem inkasoval příslušnou úhradu. Součástí pracovních povinností obviněného bylo umožnit hru na automatu pouze tomu, kdo předem v hotovosti zaplatí herní vklad. Teprve na základě této platby měl obviněný naprogramovat částku vkladu do přístroje a umožnit hru. Nesměl tedy umožnit hru tzv. „na dluh“ a učinil-li tak a v důsledku toho zkrátil svého zaměstnavatele o část tržby, přichází v úvahu jeho jednání kvalifikovat jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1 tr. zák. Právo na inkaso herního vkladu je nepochybně majetkovým právem zaměstnavatele obviněného, tedy součástí jeho majetku, který byl obviněný povinen spravovat. Právní kvalifikaci dle § 255 odst. 1 tr. zák. stěžovatel označil za příznivější pro obviněného, a to s ohledem na možnost jeho postihu trestem odnětí svobody podle nižší sazby platné v době spáchání činu, oproti sazbě trestného činu neoprávněného užívání cizí věci podle § 249 odst. 1 tr. zák., pro niž byl odsouzen odvolacím soudem.

Dále je ve stížnosti pro porušení zákona vytknuto i pochybení, k němuž došlo ve výroku o náhradě škody. Nárok na náhradu škody byl odvolacím soudem, stejně jako již předtím soudem prvního stupně, přisouzen poškozené H. O. Bylo ale přehlédnuto, že společnost O. P., s. r. o., M. K. je právnickou osobou, tedy subjektem vstupujícím samostatně do práv a povinností, odlišným od osob společníků. Poškozeným subjektem tudíž v konkrétním případě byla zmíněná obchodní společnost, avšak nikoli H. O. jako fyzická osoba.

V závěru stížnosti pro porušení zákona proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vytýkané porušení zákona vyslovil, poté aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a zrušil i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, včetně všech dalších obsahově navazujících rozhodnutí, která touto změnou pozbyla podkladu, a dále aby postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků

rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly stížností pro porušení zákona napadeny, Nejvyšší soud přihlíží, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž byla podána stížnost pro porušení zákona.

Nejvyšší soud zjistil, že k porušení zákona došlo, ale nikoli v tom rozsahu a v těch směrech, jak na to poukazovala stížnost pro porušení zákona.

Lze plně souhlasit s tím závěrem, že na správně a v souladu se zákonem zjištěný skutkový stav nebylo aplikováno patřičné ustanovení trestního zákona právně kvalifikující jednání obviněného Z. V., a to jak ze strany soudu prvního stupně, tak i odvolacího soudu. Obviněný svým jednáním skutečně nenaplnil zákonné znaky trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák., na což důvodně poukázal soud druhého stupně. Nedopustil se ale ani trestného činu neoprávněného užívání cizí věci podle § 249 odst. 1 tr. zák., což konstatoval odvolací soud, a s čím opodstatněně nesouhlasí stížnost pro porušení zákona. Je však třeba prohlásit, že obviněný Z. V. taktéž nespáchal trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1 tr. zák., čehož se stížnost pro porušení zákona domáhala.

Podstata jednání obviněného Z. V. spočívala v tom, že jako osoba zabezpečující pro provozovatele obsluhu výherního hracího přístroje učinil takový zásah do technického zařízení, jímž umožnil provedení hry bez uhrazení vkladu, jehož výši pouze fiktivně vyznačil na displeji přístroje. Tím provozovatele uvedl v omyl tím, že prostřednictvím údajů na počítadle přístroje předstíral, že v souladu s herním plánem byl před započítáním hry vklad uhrazen. V daném případě uvedení v omyl provozovatele přístroje umocnil i tím, že na přímé dotazy MUDr. A. O., manžela majitelky podniku, vždy uvedl, že peníze na uskutečnění hry od J. L. obdržel. Ale i kdyby se tak nestalo, postačovalo by k uvedení provozovatele hracího přístroje v omyl jen pouhé fiktivní nastavení tzv. kreditu na displeji přístroje, aniž by došlo předem k zaplacení vkladu. Uvést někoho v omyl totiž lze nejen při bezprostředním osobním jednání mezi pachatelem a osobou uváděnou v omyl, ale i zprostředkovaně např. tím, že pachatel svým protiprávním zásahem vyřadí kontrolní mechanismy, kterými provozovatel chrání své dispozice majetkové povahy a jimiž má zabezpečeno, že nedojde k úbytku na jeho majetku, resp. že hodnota jeho majetku se důvodně zvětší (s účinností od 1. 1. 2002 viz § 89 odst. 18 tr. zák.). Za takovou dispozici lze pokládat i umožnění hry na výherním hracím přístroji oproti úhradě vkladu. Provozovatel tak byl prostřednictvím neoprávněného zásahu do technického zařízení výherního hracího přístroje uveden v omyl a v důsledku toho se uskutečnila jeho majetková dispozice spočívající v tom, že nabídl hru (včetně možnosti výhry) na výherním hracím přístroji, ačkoli ve skutečnosti k zaplacení příslušné částky - vkladu, nedošlo.

Provozovatel výherního hracího přístroje je totiž povinen zabezpečit, aby přístroj byl vybaven nejméně dvojitým systémem kontroly (viz § 19 odst. 3 písm. b/ zák. č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů - dále jen zákon), a spoléhá tudíž na to, že tento systém jej dostačujícím způsobem chrání před vznikem újmy na jeho majetku, např. i před tím, že hru neuskuteční nikdo bez zaplacení vkladu.

Uskutečnila-li se v důsledku jednání obviněného hra na výherním hracím přístroji bez uhrazení vkladu, šlo o neoprávněnou hru, neboť základní podmínkou uskutečnění hry v souladu se zákonem je, že účastník hry uhradí vklad (sázku) vždy předem (§ 1 odst. 1, 7 zákona).

Jestliže tedy obviněný zasáhl do technického zařízení výherního hracího přístroje náležejícího poškozené společnosti takovým způsobem, že bylo možné uskutečnit hru bez uhrazení vkladu, přičemž sám hru neuskutečnil, ale umožnil to jiné osobě - J. L., který si toho byl vědom a který hru neoprávněně uskutečnil, pak tímto obviněný Z. V. uvedl provozovatele přístroje v omyl a J. L. tohoto omylu využil. Uskutečněním hry bez uhrazení vkladu vznikla provozovateli výherního hracího

přístroje škoda, neboť v případě uskutečnění hry v souladu se zákonem by se důvodně rozmnožil jeho majetek o částku odpovídající výši vkladu nutného ke hře. Současně došlo k obohacení J. L., který uskutečnil neoprávněnou hru, když bez úhrady vkladu ušetřil náklady, které by musel ze svého majetku na hru vynaložit. V daném případě nebylo prokázáno, že by J. L. docílil neoprávněnou hrou na výherním hracím přístroji výhry, ale kdyby tomu tak bylo, pak by taková výhra na straně provozovatele přístroje zvyšovala částku škody, která mu byla způsobena neoprávněnou hrou, a na straně osoby, jež tímto způsobem docílila výhry, by takto dosažená výhra byla součástí jejího neoprávněného obohacení. Lze tedy konstatovat, že v takovém případě se jednalo o spolupachatelství obviněného Z. V. a další osoby - J. L. ve smyslu ustanovení § 9 odst. 2 tr. zák. na trestném činu podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. účinného do 31. 12. 2001.

K názoru vyjádřenému ve stížnosti pro porušení zákona ohledně právního posouzení jednání obviněného Z. V. jako trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1 tr. zák. je třeba dodat následující:

Ustanovení o tomto trestném činu je obecně subsidiárním ve vztahu k těm trestným činům proti majetku, u nichž dochází nejen ke způsobení škody na cizím majetku, ale současně též k obohacení pachatele či jiné osoby. Ustanovení § 255 tr. zák. pak směřuje k postižení jednání, kterým vzniká škoda v důsledku porušení zákonem uložené nebo smluvně převzaté povinnosti pečovat o cizí majetek, a nikoliv k postihu takového jednání, kterým pachatel sebe nebo jiného současně ke škodě tohoto majetku obohatí. Toto subsidiární ustanovení tedy pouze doplňuje ochranu poskytnutou ustanovením primárním a jeho použití přichází v úvahu jen tehdy, nelze-li předmětné protiprávní jednání postihnout podle ustanovení primárního (totožný právní názor ohledně této problematiky byl vyjádřen i ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001 sp. zn. [Tpjn 302/2001](#)).

Z těchto důvodů proto měl být spáchaný skutek ve vztahu k obviněnému Z. V. kvalifikován jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., a to s ohledem na výši škody, která byla na majetku poškozeného způsobena (viz § 89 odst. 11 tr. zák. účinného do 31. 12. 2001). Na tomto závěru nemohou nic změnit ani argumenty poukazující na to, že obviněný Z. V. byl ke svému jednání přemluven J. L. a že peníze za uskutečněnou hru dodatečně určitě zaplatí, za což se měl zaručit i další podnikový zaměstnanec M. Š. Ke vzniku škody na majetku provozovatele výherního hracího přístroje totiž došlo již v okamžiku uskutečnění neoprávněné hry J. L. a došlo i k naplnění všech ostatních formálních znaků trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., neboť obviněný Z. V. velmi dobře věděl, že umožnit hru na přístroji může až poté, kdy byl zaplacen vklad (sázka) v příslušné výši. Byl si vědom i toho, že vklad ze strany J. L. zaplacen nebyl, a přesto mu hru svým jednáním umožnil. Byl tak minimálně srozuměn s tím, že uvádí provozovatele přístroje v omyl a způsobuje mu společně s J. L. škodu, přičemž u posledně jmenovaného zároveň dochází k jeho obohacení. Případně dodatečné zaplacení dlužné částky by tak mělo pouze povahu náhrady škody a mohlo by mít vliv jen na posuzování materiální stránky trestného činu, tj. na stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost (viz § 3 odst. 2, 4 tr. zák.).

V konkrétním případě ale rozhodně nelze konstatovat, že stupeň společenské nebezpečnosti jednání obviněného Z. V. byl natolik nízký, že se o trestný čin podvodu nejednalo. Ke všem okolnostem přihlédl odvolací soud, který sice nesprávně jednání obviněného právně kvalifikoval jako trestný čin neoprávněného užívání cizí věci, ale v souladu se zákonem obviněnému neuložil trest spojený s odnětím svobody, nýbrž trest obecně prospěšných prací v maximální výměře, čímž dostatečně zohlednil i snížený stupeň společenské nebezpečnosti jeho jednání. Je třeba podotknout, že tento druh trestu by u obviněného připadal v úvahu, i kdyby skutek byl správně posouzen jako trestný čin podvodu.

Tím, že Krajský soud v Praze jako soud odvolací překvalifikoval jednání obviněného Z. V. na trestný

čin neoprávněného užívání cizí věci podle § 249 odst. 1 tr. zák., který je trestným činem mírnějším, porušil zákon ve prospěch obviněného. Je však třeba dodat, že odvolací soud na podkladě pouhého odvolání obviněného nemohl změnit právní kvalifikaci skutku za správnou oproti té, kterou použil ve svém rozsudku soud prvního stupně, a to vzhledem k tomu, že trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. je přísněji trestný než trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák., jelikož má menší počet alternativních trestů, když dolní i horní hranice sazby trestu odnětí svobody je u obou stejná, tedy 6 měsíců až 3 roky (viz č. [2/1992](#) Sb. rozh. tr.). Krajský soud proto s ohledem na tzv. zákaz reformace *in peius* (viz § 259 odst. 3, věta druhá, tr. ř. účinného do 31. 12. 2001) měl ponechat právní kvalifikaci užitou soudem prvního stupně beze změny a pouze se v odůvodnění svého rozhodnutí se všemi těmito otázkami týkajícími se právní kvalifikace skutku patřičným způsobem vypořádat. Proto, jestliže odvolací soud za tohoto stavu z důvodu § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil rozsudek okresního soudu též ve výroku o vině, v konečném důsledku porušil zákon ve prospěch i neprospěch obviněného.

Plně za pravdu pak Nejvyšší soud dal námitce obsažené ve stížnosti pro porušení zákona týkající se opakovaně nesprávného výroku o náhradě škody. Odvolací soud totiž po zrušení rozsudku soudu prvního stupně stejným způsobem podle § 228 odst. 1 tr. ř. zavázal obviněného Z. V. k povinnosti uhradit poškozené H. O. škodu ve výši 6100 Kč. Ve skutečnosti ale z obsahu spisu jednoznačně vyplývalo, že poškozeným je obchodní společnost O. P., s r. o., M. K., kterou výše jmenovaná pouze zastupuje z titulu statutárního orgánu. Uvedená právnická osoba má samostatnou způsobilost mít práva a povinnosti (viz § 18 odst. 1 obč. zák. a § 56 odst. 1 obch. zák.) a v tomto ohledu není možné zaměňovat tuto její způsobilost za oprávnění statutárního orgánu za právnickou osobu jednat a podepisovat. Krajský soud tedy v procesní situaci, kdy měl důvod podle § 258 odst. 1 písm. e) tr. ř. účinného do 31. 12. 2001 pro zrušení rozsudku soudu prvního stupně ve výroku o trestu, měl i důvod podle písm. f) téhož ustanovení trestního řádu pro zrušení výroku o náhradě škody. Poté již ale sám nemohl zmíněnou vadu odstranit svým vlastním správným výrokem, jímž by obviněného zavázal k povinnosti nahradit škodu výše uvedené poškozené právnické osobě podle § 228 odst. 1 tr. ř. Bránil mu v tom již jedenkrát zmíněný zákaz reformace *in peius*, jelikož takové rozhodnutí by vyznělo v neprospěch obviněného, což by bylo možné pouze v situaci, kdyby podal odvolání státní zástupce v neprospěch obviněného nebo poškozený (viz § 259 odst. 3, věta druhá, tr. ř. účinného do 31. 12. 2001). Protože se tak v daném případě nestalo, odvolací soud mohl pouze podle § 229 odst. 1 tr. ř. poškozeného odkázat s jeho nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Tím, že odvolací soud v této věci celkově nepostupoval a nerozhodl způsobem Nejvyšším soudem výše uvedeným, ale vydal rozsudek, který byl posléze napaden stížností pro porušení zákona, pak nedostal řádně ani své přezkoumné povinnosti, jež pro něj vyplývala z ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. účinného do 31. 12. 2001.

Nejvyššímu soudu brání zákonná překážka vyplývající z ustanovení § 269 odst. 2 tr. ř. napravit ta porušení zákona, k nimž přezkoumávaným rozhodnutím a předchozím řízením došlo ve prospěch obviněného, a proto je pouze včetně porušení zákona, která byla naopak učiněna v neprospěch obviněného, podle § 268 odst. 2 tr. ř. ve svém rozsudku vyslovil. Poté podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu pouze ve výroku o náhradě škody, který je nesprávný a byl učiněn výhradně v neprospěch obviněného Z. V., přičemž zrušil i všechna další případná rozhodnutí na tuto zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud touto změnou pozbyla podkladu. Nejvyšší soud pak sám postupem podle § 271 odst. 2 a § 265 tr. ř. rozhodl tak, že poškozenou právnickou osobu, a to podle jejího označení v obchodním rejstříku (O. P., s r. o., se sídlem v P.), odkázal s jejím nárokem na náhradu škody na občanskoprávní řízení. Ostatní výroky v napadeném rozsudku Krajského soudu v Praze zůstaly nedotčeny.